

TRENKOVO

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Požeško-slavonska
Grad/općina	Općina Velika
Katastarski podaci	k.č. br.: k.č. 1183/1, 1184, k.o. Trenkovo
Naziv	Dvorac baruna Trenka
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Požegi
Glavna datacija	18. i 19. stoljeće
Naručitelj	Barun Franjo Trenk
Vlasništvo	Požeško-slavonska županija
Pravni status	Z-418
Namjena	Bez namjene (muzejsko-edukativna u planu)

Povijesni katastar iz 1862. g.; zona zaštite na DOF podlozi

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Jednokatni dvorac, okružen pejzažno uređenim perivojem koji usprkos zapuštenosti i danas svjedoči o kompozicijski i botanički vrijednoj parkovnoj cjelini, smješten je istočno od ceste koja iz smjera Požege vodi prema Parku prirode Papuk. Kako je prikazano na katastarskoj karti iz 1862., dvorac s prilaznim platoom bio je smješten u središtu tada znatno većeg imanja, u južnom dijelu bio je veliki, geometrijski organizirani povrtnjak od kojeg danas nema tragova, gospodarske su zgrade bile smještene duž njegova sjevernog ruba kao, dok je preostali prostor bio prekriven pejzažno uređenim perivojem. Imanju je pripadala i velika zgrada žitnice, smještena istočno od dvorca i potoka koji je protjecao imanjem.

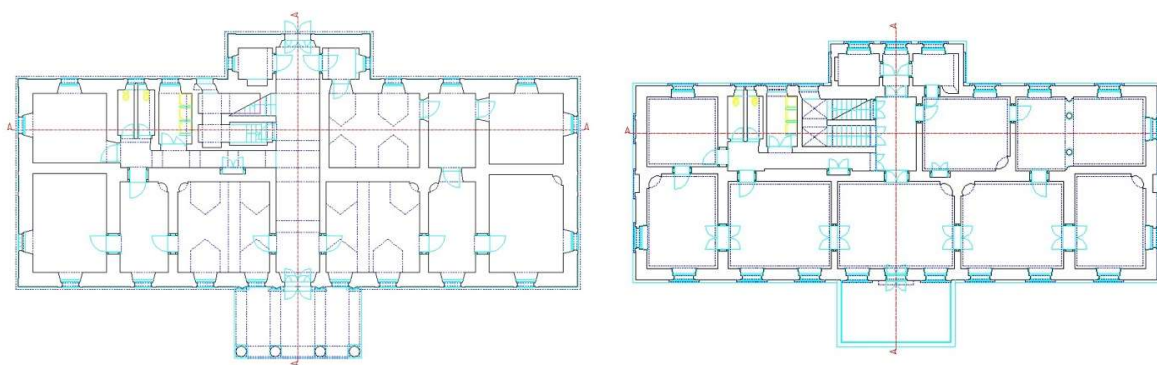
2.1. DVORAC

Jednokatni dvorac, izduljene pravokutne tlocrtne forme, uzdužnom osi približne orijentacije sjever-jug, zaključuje mansardno četverostrešno krovništvo. U središtu zapadnog pročelja s orijentacijom na perivoj smještena je altana, dok istočno pročelje određuje središnji, zabatno zaključeni, troosni rizalit. U obje etaže ponavlja se prostorni koncept s nizovima prostorija duž uzdužnih perimetralnih zidova koje razdvaja središnji nosivi zid. Prekid dvaju nizova prostorija u prizemlju čini središnja veža s vratima prema

perivoju i gospodarskom prostoru iz koje se dvokrakim stubištem uspinje na kat. Simetrija prostornog koncepta razabire se u obje etaže pa se iznad središnje veže na katu nalazi glavna prostorija, dimenzijama nešto veća od ostalih u nizu, koja je povezana s altanom. Debljine zidova, kao i konstruktivni elementi otkrivaju osnovne građevne faze dvorca pa se zaključuje da su baroknoj kuriji klasičnog trodijelnog rasporeda iz sredine 18. stoljeća u pregradnji potkraj istoga stoljeća obostrano dograđene po dvije rubne prostorije u obje etaže. Tada se u duhu klasicizma formira veća rubna jugoistočna prostorija artikulirana dvama stupovima i dvama polustupovima. Prema nalazima sondi i temeljem kartografskih izvora utvrđeno je vrijeme dogradnje altane i rizalita u okviru druge građevinske intervencije 1819. godine. Prostorije prizemlja koje pripadaju prvom baroknom sloju svodene su bačvastim svodovima sa susvodnicama prelomljenih bridova, dok su rubne dograđene prostorije iste etaže kao i neke starije prostorije svodene češkim svodovima.

Sve katne prostorije zaključuju drveni grednici sa završnim slojem žbuke na trstici. Krakovi stubišta svodeni su bačvastim svodovima, odmorišta kao i uski hodnici koji vode do sanitarnih čvorova češkim svodovima. Mansardno krovište potječe iz vremena dogradnje altane na zapadnom i rizalita na istočnom pročelju. Iz istog vremena potječe oblikovanje pročelja danas postojećom arhitektonskom plastikom i glatko zaribanom žbukom. Zapadno pročelje artikulirano je prozorskim i vratnim otvorima u devet osi od kojih su tri središnje, gušćeg ritma, povezane altanom. Altanu čine četiri stupa i četiri polustupa ugrađena u pročeljni zid koji podržavaju tri polja češkog svoda i balkonski podest s klasicističkom željeznom ogradom. Istočno pročelje artikulirano je neujednačenim ritmom od deset prozorskih osi s naglaskom na središnjoj troosnoj zoni koja je istaknuta rizalitom zabatna zaključka. Bočna su pročelja troosna. Prozori su pravokutni, u katnoj reprezentativnoj zoni veći od onih u prizemlju, s profiliranim klupčicama i vijencima. Sve su plohe obrađene glatkom žbukom. Arhitektonska plastika je sasvim jednostavna – profilirani razdjelni i potkrovni vijenci te prozorski okviri, odnosno klupčice i nadstrešnice prozora prvoga kata. Željezne historicističke vratnice nalaze se na glavnom ulazu u središnjoj osi istočnog pročelja.

Od opreme interijera, koja je djelomice poznata sa starih fotografija, zatječu se samo podne obloge prostorija obiju etaža u različitom opsegu očuvanosti. Riječ je prije svega o drvenim podovima u nekoliko varijanti – karakterističnog ortogonalnog rastera s ispunama, riblje kosti ili običnog daščanog poda u nekoliko prostorija prizemlja. Očuvan je mozaični teraco pod (s upisanom godinom nastanka 1819.) u hodnicima prizemlja i kata. Što se vanjskog oblikovanja tiče, od opreme su sačuvana željezna kovana vrata lučno zaključenog portala na istočnom pročelju i ograda balkona altane iz razdoblja klasicističke obnove kada je dvorac bio u vlasništvu grofa Jakoba Svetića. O navedenom vlasniku, koji je ujedno i naručitelj obnove dvorca u ovom razdoblju, svjedoče njegovi inicijali unutar središnjeg dijela ograde.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Pomoćna stambena zgrada, zidana prizemnica s tavanom, tlocrtne forme izduljena pravokutnika, zaključena je dvostrešnim krovom sa skošenjima nad zabatnim pročeljima. Sastoji se od dvije stambene jedinice i drvarnice. Dio je prostora svođen češkim svodovima, a dio zaključuju grednici. Uzdužno pročelje rastvoreno je pravokutnim prozorima s jednostavnim glatkim okvirima koji su funkcionalno formatirani i pozicionirani. Izgrađena je u vrijeme druge obnove dvorca 1819. godine. Slabo je održavana pa su žbuka, stolarija i pokrov u vrlo lošem stanju. Ima ambijentalnu vrijednost. Zidnica izduljene pravokutne forme i dvostrešnog krova, izvedena je u tri međusobno povezana dijela. Prostorije zaključuju drveni grednici. Njena namjena bila je stambeno gospodarska. Građena je u više faza, potkraj i na prijelazu 19. u 20. stoljeće. Ima ambijentalnu vrijednost.

2.3. PERIVOJ

Najznačajnije svjedočanstvo o prvotnom perivoju predstavlja katastarska karta iz 1862. godine na kojoj su detaljno prikazani organizacija i sadržaj imanja što uključuje perivoj koji se prostirao u njegovom sjevernom dijelu obuhvaćajući i dvorac. Usprkos zapuštenosti i brojnim naknadno unesenim sortama, njegove se botaničke i konceptijske vrijednosti razabiru i danas. Stara stabla hrasta, lipe, javora, graba, smreke i dr. koja se pojavljuju kao kontrast slikovitim livadama svjedoče o promišljenoj pejzažnoj koncepciji. Osnovni koncept perivoja s katastarske karte iz 1862., o čijim tragovima govorimo i danas, potječe iz prve polovice 19. stoljeća kada dvorac dobiva svoj današnji izgled dogradnjom altane i rizalita. Mali ovalni cvijetnjaci pred zapadnim pročeljem dvorca također su zabilježeni na ovoj karti. Posebnost ovoga perivoja bio je „Trenkov hrast“ visine 30-ak metara i promjera čak 3 metra, kojeg je naslijedio jedan drugi stari hrast za kojeg se danas veže legenda o barunovim iznošenjima osuda kmetovima. Svakako treba spomenuti glavnu ulaznu kapiju, koja je očuvana do danas kao kolni ulaz flankiran dvama pješačkim ulazima, sazdanu od četiri stupa sa željeznim ornamentalnim vratnicama koje potječu iz prve polovice 19. stoljeća.

3. STANJE

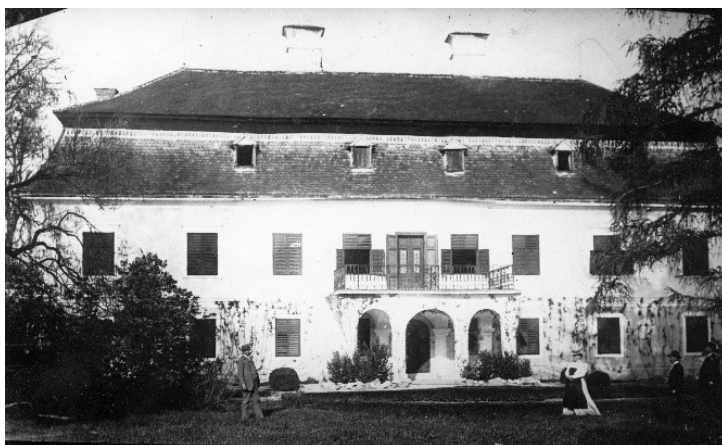
Dvorac je u lošem stanju što je rezultat dugotrajne zapuštenosti i nekorištenja. Osim znatnih oštećenja pročelne i interijerske žbuke, arhitektonske plastike, prozorske stolarije i pokrova, na svodovima prostorija prizemlja kao i na perimetralnim zidovima uočava se nekoliko ozbiljnijih pukotina. Na drugim konstruktivnim elementima (zidovi, međukatne konstrukcije, krovište) nema vidljivih oštećenja. Drveni podovi i keramičke podne pločice su uglavnom uništeni, instalacije su van funkcije.

4. VALORIZACIJA

Dvorac baruna Trenka okružen perivojem i gospodarskom zonom u pozadini, tipično je feudalno imanje koje predstavlja svjedočanstvo o načinu života slavonskog plemstva tijekom 18. i 19. stoljeća. Osim dvorca koji baštini sva arhitektonska i stilska obilježja barokno-klasicističke rezidencijalne izgradnje, perivoj je također zadržao osnovne botaničke i konceptijske vrijednosti iz istoga razdoblja. Dvorac potječe od dvoetažne kurije, izgrađene sredinom 18. stoljeća za baruna Franju Trenka, koja se dogradnjama proširuje potkraj istoga stoljeća kada je u vlasništvu baruna Ivana Peterffyja. Svoj današnji oblik dobiva 1819. godine kada novi vlasnik imanja grof Jakob Svetić naručuje obnovu svih pročelja te dogradnju altane i rizalita kojima je naglašena njegova reprezentativnost kao i povezanost interijera s prirodom koja ga okružuje. Karakterističan prostorni koncept, konstruktivni i artikulacijski prostorni elementi, a onda i kompletno očuvana vanjština predstavljaju arhitektonsko-stilske vrijednosti ovoga dvorca. Interijerska oprema, iako očuvana u skromnom opsegu, autentičan je izvor informacija o njegovom uređenju i daje mogućnost planiranja obnove primjenom konzervatorskih metoda.

Dvorac ima visoku ambijentalnu vrijednost kao dio planirane stambeno-gospodarske cjeline kojoj pripada pejzažno koncipirani perivoj i neizostavna gospodarska zona s gospodarskim zgradama. Činjenica da je njegova izgradnja vezana za baruna Franju Trenka, poznatog ratnika istaknuta u Austrijskom nasljednom ratu (1841. – 1848.), priskrbljuje mu povijesnu vrijednost.

U tijeku je priprema dokumentacije za obnovu cijeloga kompleksa s ciljem uvođenja muzejsko-edukacijske namjene posvećene barunu Franji Trenku i povijesti istoimenog naselja.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac, k.č.1183/1, k.o. Trenkovo – stupanj zaštite: D2

Dvorac će se obnavljati primjenom konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

Gospodarske građevine, k.č. 1183/1, k.o. Trenkovo – stupanj: G2 i G3

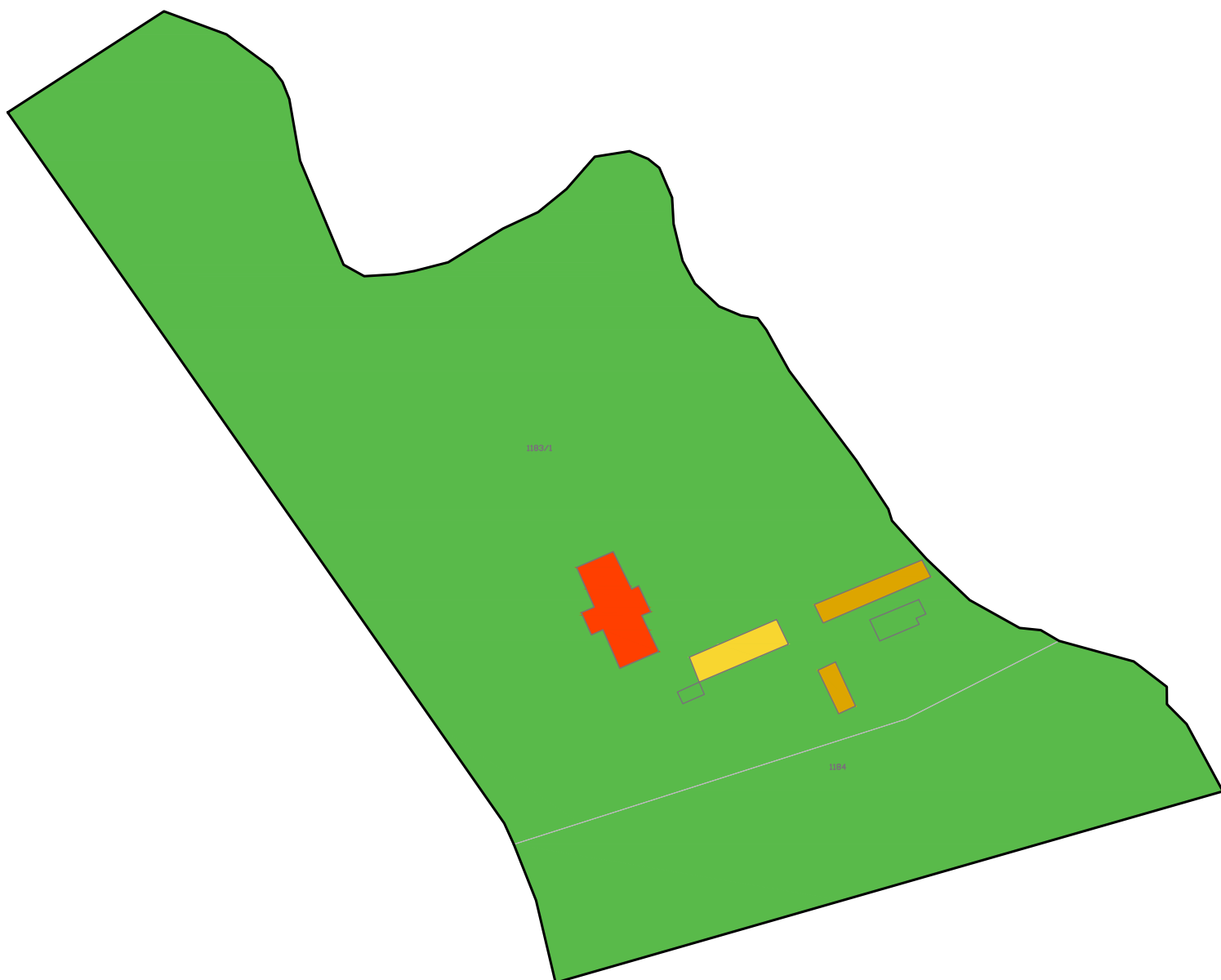
Na gospodarskoj zgradi pored dvorca primijenit će se konzervatorske metode (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor moguće je prilagoditi potrebama nove namjene.

Ostale gospodarske zgrade moguće je zamijeniti faksimilskom izgradnjom (ukoliko postoji dokumentacija ili drugi materijalni izvori informacija na temelju kojih je moguće izvesti faksimil) ili novom izgradnjom suvremenog oblikovanja u osnovnim gabaritima povijesne zgrade koja se nalazila na tom mjestu.

Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

Perivoj, k.č. 1183/1, 1184, k.o. Trenkovo – stupanj zaštite K2

Očuvanje ili rekonstrukcija matrice s mogućim uvođenjem novog odgovarajućeg biljnog fonda, opreme i sl. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju studije perivoja koju je prethodno potrebno izraditi.

DVORAC

- D2** ■ Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

GOSPODARSKE ZGRADE

- G2** ■ Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.
- G3** ■ Nova izgradnja u smislu faksimila povijesne zgrade (ukoliko postoji dokumentacija ili drugi materijalni izvori informacija na temelju kojih je moguće izvesti faksimil) ili suvremenog oblikovanja u osnovnim gabaritima povijesne zgrade koja se nalazila na tom mjestu. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

KRAJOLIK

- K2** ■ Očuvanje ili rekonstrukcija matrice namjerno organiziranog ili organski razvijenog krajolika s mogućim uvođenjem novog biljnog fonda i opreme, usklađenima s identitetskim obilježjima krajolika i karakterom okoliša. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju studije perivoja koju je prethodno potrebno izraditi.

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Šćitaroci Obad, Mladen; Bojanić Obad Šćitaroci, Bojana, Dvorci i perivoji u Slavoniji - od Zagreba do Iloka, Zagreb, 1998.

Dvorci i kurije sjeverne Hrvatske – stanje i mogućnosti njihova uključivanja u suvremeni život, grupa autora, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1970.

Konzervatorski elaborat, Sean Nanić, d.i.a., ARHINGTRADE d.o.o., Zagreb, travanj 2020.

Izješće o restauratorskim istražnim radovima, Mirta Krizman, dipl. restaurator, kipar, ŠPATULA d.o.o., travanj 2020.

Idejni projekt - opis i grafički prikaz građevine; Rekonstrukcija Trenkovog dvorca i uređenje parka, gl. projektant, Kristina Vujica, d.i.a., lipanj 2022.

Ministarstvo kulture i medija, Fototeka kulturne baštine